

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Миронюка Артура Ігоровича тему:
«Міжнародно-правова регламентація охорони та захисту морського
середовища», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 - міжнародне право

Актуальність теми дослідження. Дослідження Артура Ігоровича Миронюка здійснено на актуальну тему для міжнародного морського права. В умовах глобального потепління саме Світовий океан, з одного боку, є критичним об'єктом антропологічного впливу, а з іншого – чинником впливу на клімат та умови існування людства. Це найбільш важлива, але не єдина проблема, пов'язана зі охороною та екологічним станом Світового океану. Інші – це виснаження морських живих ресурсів, й забруднення й засмічення морського середовища, але вони усі пов'язані одна з одною. В силу глобального значення та впливу Світового океану, саме в рамках Організації Об'єднаних Націй важлива увага приділяється охороні морського середовища, що відображається у Доповідях ГА ООН «Світовий океан та міжнародне право».

Саме Світовий океан став одним із перших об'єктів міжнародно-правової охорони, а охорона та захист морського середовища стали однією із ефективних та розгалужених моделей міжнародно-правової охорони. Тим не менш, проблема охорони Світового океану є однією із важливіших, а

підвищення ефективності існуючих міжнародно-правових механізмів та створення нових є важливим завданням. Саме тому обрана тема дисертаційного дослідження Артура Ігоровича Миронюка є важливою та актуальною. Окремі питання цієї теми досліджувались деякими авторами. Серед українських вчених-міжнародників, які системно досліджують ці питання варто назвати Т.Р. Короткого, але проблематика, яка досліджена А.І. Миронюк достатньо оригінальна та цікава.

Слід зазначити, що окреслені у роботі проблеми та запропоновані автором шляхи їх вирішення мають важливе значення для забезпечення охорони та захисту морського середовища в рамках міжнародного та регіонального рівнів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Метою дослідження Артура Ігоровича Миронюка є аналіз поняття та сутності механізму міжнародно-правової охорони та захисту морського середовища, визначення його місця в сучасному міжнародному праві, дослідження його джерельної бази, об'єктів, що підлягають охороні, особливостей міжнародно-правової відповідальності за забруднення та вироблення пропозицій із вдосконалення національного механізму захисту морського середовища.

Структура дослідження зумовлена поставленими метою та завданнями дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

Науково обґрунтованою є структура дисертації, що зумовило послідовний та логічний виклад матеріалу роботи та дозволило автору достатньо глибоко і всебічно дослідити обрану тему і сформулювати відповідні висновки, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

Дослідження відрізняється високим рівнем аналізу міжнародних та національних правових джерел загалом, зокрема національного

законодавства України та різних держав щодо правових механізмів захисту морського середовища у контексті імплементації міжнародно-правових норм.

У першому розділі «Загальна характеристика міжнародно-правового механізму охорони та захисту морського середовища» досліджується юридична природа поняття морське середовище, надається визначення природних об'єктів, що є частиною морського середовища, дається їхня класифікація в рамках міжнародного права, система принципів та джерельна база охорони і захисту морського середовища. Зокрема, на основі ґрунтовного аналізу визначено як складову частину поняття «міжнародно-правове регулювання поведінки з морським середовищем», що являє собою комплекс правових норм з встановлення порядку поведінки, використання, вилову та вилову, збереження, захисту та відновлення живих та неживих ресурсів морського середовища.

У другому розділі «Міжнародно-правовий інституційний механізм охорони та захисту морського середовища» досліджено особливості закріплення та регулювання режимів охорони морського середовища міжнародними організаціями на глобальному та регіональному рівнях. Проаналізовано судову практику в цій сфері.

Автором встановлено, що особливістю універсального рівня міжнародного інституційного регулювання захисту морського середовища є відсутність комплексної спеціалізованої міжнародної міжурядової організації. Зауважено, що її роль на цьому рівні перебрала на себе ООН та її інституції, в рамках якої ціла низка головних і допоміжних органів ООН, її спеціалізованих установ, здійснюють функції регулятора охорони об'єктів морського середовища. Підкреслюється, що виокремлено від них функціонує Міжнародний орган з морського дна, що здійснює нагляд за дотриманням норм захисту морського середовища при розробки мінеральних ресурсів міжнародного району морського дна.

На думку автора, регіональні механізми охорони та захисту морського середовища носять фрагментарний характер через їх пристосування до

особливостей окремих регіонів, ефективність яких є найвищою у європейському регіоні і найнижчою в Азії через застосування «методу ASEAN».

У третьому розділі «Міжнародно-правова відповідальність за шкоду завдану морському середовищу» дисертаційної роботи досліджено становлення інституту міжнародно-правової відповідальності за екологічну шкоду та виявленні особливості притягнення до міжнародно-правової відповідальності за шкоду завдану морському середовищу.

Значний практичний аспект висвітлює положення дисертації, що інститут міжнародно-правової відповідальності відіграє велику роль у забезпеченні виконання державами взятих на себе міжнародних зобов'язань. Множинність режимів міжнародної відповідальності було відзначено КМП ООН при розгляді відповідальності за транскордонну шкоду заповіднику в результаті небезпечних видів діяльності.

На думку автора, створення єдиного міжнародного екологічного суду з метою вирішення міжнародних спорів, щодо компенсації серйозної екологічної шкоди, є більш складним процесом, ніж діяльність діючих спеціалізованих національних судів і трибуналів. Хоча діючі суди і трибунали з екологічних правопорушень (наприклад Великобританії) не настільки ефективно впливають на вирішення серйозних міжнародних екологічних проблем, створення спеціалізованого суду може викликати неузгодженість рішень серед цих судових інстанцій, що призведе до фрагментації міжнародного екологічного права. Прихильники даної позиції визнають, що міжнародний екологічний суд буде мати набагато більш широку сферу юрисдикції, ніж діюча наразі Компенсаційна комісія. Як зазначає автор, в кожному разі переслідувана мета одна, а саме створення суду для захисту права людини на сприятливе навколишнє середовище і розвиток екологічного права загалом, в тому числі і морського середовища.

Зауважимо, що сформульовані у дисертації висновки і пропозиції є результатом ґрунтовного наукового осмислення нормативних і

доктринальних джерел. Результати дослідження свідчать про глибоке вивчення міжнародно-правових механізмів охорони та захисту морського середовища.

Сформульовані висновки у дисертаційному дослідженні в цілому є обґрунтованими та достовірними, ґрунтуються на аналізі значного обсягу нормативних джерел, вітчизняної та зарубіжної наукової літератури. Зміст дисертаційного дослідження свідчить про те, що визначені в ньому завдання висвітлено в достатній мірі. Сформульовані в дисертації положення і висновки є цілком обґрунтованими та характеризуються науковою новизною.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.

Дисертаційне дослідження стосується важливої теоретичної проблеми міжнародного права, яка розкрита здобувачем на досить високому науковому рівні, і може бути оцінене як його особистий внесок у розвиток вітчизняної науки міжнародного права.

Практичне значення одержаних результатів відображено у можливості застосування та використання висновків та пропозицій дисертаційного дослідження, зокрема у науково-дослідній сфері – задля наступного наукового пошуку у міжнародному праві; правотворчій діяльності – під час розроблення проектів законів України, актів Уряду та центральних органів влади; у навчальному процесі – при викладенні та навчально-методичному забезпеченні навчальних дисциплін «міжнародне право; правовиховній роботі – для підвищення рівня правосвідомості та правової культури посадових осіб, залучених до процесів створення та ефективної роботи у сфері охорони та захисту морського середовища.

Повнота викладу основних наукових результатів дослідження в опублікованих наукових працях. Ключові наукові результати та практичні висновки дисертаційної роботи були викладені в 11 індивідуальних публікаціях автора, зокрема: у 3 статтях у наукових фахових виданнях України з юридичних наук а також у 3 статтях в іноземних періодичних правничих виданнях та наукових виданнях України, які індексовані в

міжнародних наукометричних базах а також в 5 опублікованих тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях, круглих столах та семінарах.

Повнота викладу результатів дисертації відповідає встановленим вимогам. Кількість та обсяг публікацій, які розкривають основний зміст дисертації, свідчить про достатній та належний рівень апробації отриманих результатів.

Оцінка відповідності змісту автореферату і основних положень дисертації. Автореферат відповідає змісту дисертації та відображає основні результати наукового дослідження. Зміст автореферату характеризується точністю і логічністю викладу матеріалу, зрозумілістю та цілісністю.

Дисертація та автореферат Артура Ігоровича Миронюка підготовлені на належному науковому рівні та відповідають вимогам, що ставляться до підготовки та оприлюднення таких робіт.

Дискусійні положення та зауваження дисертації.

Відзначаючи вклад автора в розробку теми дисертації та наукову новизну одержаних результатів, вважаємо за необхідне вказати на дискусійні окремі положення дисертації.

1. Серед завдань, визначених автором, четвертим завданням вказано дослідження існуючих форм управління щодо живих і неживих морських ресурсів і роль у цьому процесі міжнародного права. Данна сфера міжнародно-правового регулювання є окремим інститутом, який входить до міжнародного морського та міжнародного екологічного (ресурсного) права. Безсумнівно, інститут охорони та захисту морського середовища та інститут охорони та раціонального використання живих і неживих морських ресурсів пов'язані між собою, але вони базуються на різних принципах та нормах. Яким чином, під яким кутом автор розгадає питання форм управління щодо живих і неживих морських ресурсів у контексті теми роботи?

2. На жаль, у роботі відсутній аналіз історії становлення та розвитку міжнародно-правового механізму охорони та захисту морського середовища.

Такий огляд дав би можливість прослідкувати еволюцію підходів міжнародного співтовариства до проблеми регламентації охорони морського середовища та посилив би аргументацію на користь комплексного характеру такого механізму.

3. Визиває декілька запитань підрозділ 2.4 роботи «Імплементация норм щодо захисту морського середовища, передбачених у рамках Угоди про асоціацію з ЄС (2014 р.) у правову систему України». Перш за все, чому цей підрозділ включено до розділу «Міжнародно-правовий інституційний механізм охорони та захисту морського середовища»? По-друге, чому саме Угода про асоціацію з ЄС була вибрана окремим об'єктом вивчення питань імплементації міжнародно-правових норм щодо захисту та збереження морського середовища, та як зобов'язання за Угодою співвідносяться з зобов'язаннями України по іншим універсальним конвенціям з захисту та збереження морського середовища.

У підрозділі 2.2. автор вказує, що «Найбільш узгодженою та функціонуєчою є інституційна система в сфері захисту морського середовища в Європі. Її основу на даному етапі складає Європейський Союз (ЄС) з залученням Ради Європи і опосередкованою інкорпорацією інших європейських органів», але надалі пише, що «В той же час ЄС не має за загальну мету охорону морського середовища в європейському регіоні», й продовжує «В той же час ряд інших конвенційних органів, що функціонують в Європі прямо з ЄС не пов'язані». Також, автор стверджує, що «Своєю чергою друга важлива складова європейського простору морського середовища це – Рада Європи (РЕ)», але конкретні приклади не наводить. Але, на нашу думку, більш ефективними механізмами захисту та збереження морського середовища є інші регіональні механізми, перш за все, Програма регіональних морів ЮНЕП. Тому потребує додаткового обґрунтування висновок 9 дисертаційної роботи, у тому числі щодо статусу ЄС.

4. У підрозділі 3.3. та у висновку 15 автор стверджує, що «Інститут міжнародно-правової відповідальності за забруднення моря на сучасному

етапі розвитку міжнародного права лише формується. Основним його джерелом наразі залишається звичай». Але у підрозділі він посилається на те, що «В аналогічних джерелах знайшов закріплення принцип міжнародної відповідальності за шкоду, заподіяну саме морському середовищу, а саме ст. 194 Конвенції з морського права, преамбули Конвенції про запобігання забруднення моря скидами відходів та інших матеріалів 1972 р., МАРПОЛ 73/78, Міжнародної конвенції по забезпеченню готовності у випадку забруднення нафтою, боротьбі з ним та співробітництва 1990 р. та п. 2 ст. 5 Конвенції про захист Чорного моря від забруднення 1992 р.». Також, у тексті дисертації згадується конвенційна система цивільно-правової відповідальності за шкоду за забруднення з суден. Тому висновок автора щодо звичая як основного джерела за забруднення морського середовища потребує пояснень.

5. На нашу думку, дослідження значно виграло б, якби автор більш ґрунтовно проаналізував сучасну практику імплементації міжнародних стандартів захисту та збереження морського середовища у внутрішньодержавні правові системи, у тому числі в Україні.

У цілому, висловлені зауваження запрошують автора до наукової дискусії, не применшуючи наукового та практичного значення дослідження, проведеного ним, та не впливають на його загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок. У цілому дисертація Миронюка Артура Ігоровича тему «Міжнародно-правова регламентація охорони та захисту морського середовища» є цілісним, завершеним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення та відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження наукових ступенів, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 року), а її автор – Миронюк Артур Ігорович – заслуговує на присудження йому наукового

ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 - міжнародне право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри міжнародного права

та порівняльного правознавства

Національного авіаційного університету

кандидат юридичних наук, доцент

Т. Р. Короткий

Підпис Короткий Т. Р.
засвідчую

Вчений секретар
Національного авіаційного університету

О. П. Мисус